

“BAHOR” RAQS ANSAMBILINING TASHKIL TOPISHI VA UNING BUGUNGI KUNDAGI REPERTUARLARI

Komiljonova Dilbarxon Shukurjon qizi

O'zbekiston Davlat xoreografiya Akademiyasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10117929>

Annotatsiya: Ushbu maqolada “Bahor” raqs ansambilining tashkil topishi va uning bugungi kundagi repertuarlari haqida soʻz boradi. Muallif ilmiy maʼlumotlarga tayanib, mavjud adabiyotlar asosida “Bahor” raqs ansambilining tashkil topishi va uning bugungi kundagi repertuarlari boʻyicha oʻziga xos jihatlarni oʻrgangan va tahlil qilgan.

Kalit soʻzlar: “Bahor” raqs ansambili, Mukarrama Turgʻunboyeva, raqs, sanʼat, madaniyat, repertuar.

Kirish (Introduction):

Mukarrama Turgʻunboyeva nomidagi “Bahor” xalq raqs ansambli — “Oʻzbekraqs” birlashmasidagi jahonga mashhur ansambl. 1957-yil tashkil etilgan. Ansamblning asoschisi va birinchi badiiy rahbari Mukarrama Turgʻunboyeva (1979-yilgacha), shuningdek B.Aliyev, Q.Dadayev ham tashkilotchilardan. Keyingi badiiy rahbarlari: Qunduz Mirkarimova (1979 – 88), Ravshanoy Sharipova (1988 — 90), Maʼmura Ergasheva (1990-yildan). Musiqa rahbari Baxtiyor Aliyev (1965-yildan). 1964-yildan Oʻzbekistonda xizmat koʻrsatgan ansambl maqomini oldi.

Asosiy qism (Main part):

1979-yildan M. Turgʻunboyeva nomida. “Bahor” ansambli ijrochilarining asosini Toshkent xoreografiya bilim yurtini tamomlagan qizlar va Toshkent davlat konservatoriyasi hamda Oʻzbekiston musiqa maktablarini tugatgan joʻrnavor sozanda va xonandalar tashkil etadi. Z.Rahmatullayeva, D.Kerimova, N.Atamanova, T.Yunusova, A.Toʻlaganova, D.Abdullayeva, N.Bashirova, E.Rasulxoʻjayeva, K.Rahmatullayeva, N.Alimboyeva kabi raqqosalar, B.Aliyev, R.Hamdamiyov, E.Karimov, Q.Dadayev, R.Akbarbekov, Oʻ.Rizayev, S.Toʻxtasinov, B.Xoliqov, K.Nosirov, K.Komilov singari sozandalar hamda O.Matyoqubov, B.Yoʻldoshev va boshqa xonandalar ansamblning dastlabki ijodkorlaridir. Ansambl repertuarida 200 dan ortiq yakka va ommaviy raqslar bor.

“Bahor” ansambli oʻzbek xalqining koʻp asrlar mobaynida toʻplangan anʼanaviy raqs madaniyati bilan jahon zamonaviy raqslari yutuqlarini mujassamlantirgan. U tarixiy-etnografik va zamonaviy xalq raqslari asosida yangi mazmun kasb etuvchi sahna raqslari ijod etdi. “Zang”, “Davra”, “Katta oʻyin”, “Tanavor”, “Lazgi”, “Munojot kabi oʻzbek mumtoz raqslari shular jumlasidandir. Ansambl repertuarini yanada boyishi, jahonga tanilishida 60-yillarning oxiri va 70-yillarda ansamblga kelib qoʻshilgan M.Ergasheva, G.Foziljonova, Oʻ.Muhamedova, G.Joʻrayeva, F.Nizomitdinova, D.Ziyoxonova, R.Nizomova, R.Sharipova, V.Romanova, G.Hamroyeva, M.Haydarova, D.Yunusovalarning xizmatlari kattadir.

“Bahor” ansambli 1996-yildan “Oʻzbekraqs” birlashmasida faoliyat koʻrsatadi. Ansamblida 60 kishi qatnashadi (2000). Toshkentda Mustaqillik maydonida oʻz kontsert zaliga ega. Yetakchi artistlari: Rushana Sultonova, Gulnora Nizomova, Roza Adamboyeva, Yelena Toʻxtayeva, Olima Yokubova (raqqosalar), N.Toʻraxoʻjayev, I.Hamdamiyov, K.Mirzayev, M.Foziljonov (sozandalar), Erkin Roʻzimatov (xonanda). Ansambl Liviya, Marokash, Jazoir, Tunis, Hindiston, Singapur, Malayziya, Pokiston, Afgʻoniston, Janubiy Koreya, Yaponiya kabi mamlakatlarda

gastrolda bo'lgan. Moskvada bo'lib o'tgan jahon yoshlari va talabalari 6-festivali, Leypsigda o'tkazilgan xalq raqslari 8-festivali (1971) laureati. Muhsin Qodirov, Mohina Ashirova.

2020-yilning 4-fevral kuni "Milliy raqs san'atini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" Prezident qarori qabul qilindi.

Qarorga muvofiq, Madaniyat vazirligi huzurida davlat muassasasi shaklida "Mukarrama Turg'unboyeva nomidagi "Bahor" davlat raqs ansambli" faoliyati tashkil etildi va uning asosiy vazifalari belgilandi.

Davlat raqs ansamblining asosiy vazifalari etib quyidagilar belgilandi:

O'zbekistonda raqs san'atini yanada rivojlantirish, bu borada shakllangan ijodiy maktablarga xos an'analarni, mohir baletmeysterlar, balet artistlari merosini tiklash;

milliy raqs san'atining mumtoz va zamonaviy ijro namunalari "oltin fondi"ni yaratish;

xalqimiz, xususan, yosh avlodni milliy raqs san'ati haqidagi nazariy va amaliy bilimlar bilan keng tanishtirish orqali ularning qalbi va ongida milliy o'zlikni anglash, ajdodlar merosiga hurmat tuyg'usini, yuksak badiiy-estetik did va tafakkurni kamol toptirish;

raqs va xoreografiya san'ati sohasida kadrlar tayyorlash, qayta tayyorlash va malakasini oshirishni tashkil etishda ishtirok etish, iste'dodli yosh baletmeysterlarning samarali faoliyat ko'rsatishi uchun sharoitlar yaratish;

milliy raqs va xoreografiya san'ati sohasida olib borilayotgan ilmiy izlanishlarning natijalari asosida zamonaviy raqs kompozitsiyalarini sahnalashtirish;

milliy raqs san'atini mamlakatimizda va xorijiy davlatlarda keng targ'ib qilish maqsadida Davlat raqs ansamblining milliy hamda jahon xalqlari raqslaridan iborat dasturlari asosidagi gastrol-konsert faoliyatini yo'lga qo'yish.

Shuningdek, Qarorga ko'ra davlat raqs ansambli konsert-tomosha faoliyatini tegishli litsenziya olmasdan, shuningdek, O'zbekistonda konsert-tomosha tadbirlarini bir martalik ruxsatnoma olmasdan amalga oshirish huquqiga ega.

Natijalar va muhokamalar (Results and Discussions):

Davlat raqs ansamblining moddiy-texnik bazasini mustahkamlash va ijodkorlari ijtimoiy sharoitini yaxshilash maqsadida doimiy homiylik yordami ko'rsatishni nazarda tutuvchi "Do'stlar klubi" tashkil etildi.

"Bahor" ansambli o'z dasturini O'zbekistonning turli hududlariga xos yangi-yangi raqslar bilan ham boyitmoqda. Farg'ona, Namangan, Andijon, Buxoro, Toshkent, Samarqand, Xorazm raqslari qatorida O'zbekistonda istiqomat qiluvchi barcha xalqlar va qoraqalpoq xalqining raqslari ansambl dasturidan o'rin olgan. "Bahor vals", "Diddor", "Farg'ona ruboiysi", "Gulnoz", "Namanganolmasi", "Andijon polkasi", "Piyola" singari Farg'onacha uslubda yaratilgan raqslar, shuningdek "Samarqand beshqarsagi", "Buxoro davrasi", "Xorazm lazgisi", "Qirq qiz", "Nilufar", "Oq oltin", "Dugonalar", "Sho'xi pari", "Nozanin", "Guldasta" kabi raqslar tomoshabinlarga manzur. Mehnat shavqi aks etgan "Pilla", "Paxta bayrami" raqs syuitalari va "Gulsara", "Namanganacha", "Rohat", "Pomir raqsi" qizlarning eng sevgan raqslaridir.

"Yetti Sayyora", "Samarqand bahori", "Quda-andalar", "Cho'pon", "Qo'g'irchoq" kabi syujetli raqslar ansambl repertuarining xilma-xilligini oshirdi. Jamoa repertuaridan hind, Pokiston, birma, yapon, koreys, Arab, turk, afg'on, Kuba, Venger, Vetnam, Chex kabi jahon xalqlarining raqslari munosib o'rin olgan. Ansamblning ko'pgina raqslari qo'shiq bilan ijro etiladi. Qo'shiqlarni xonandalar (Ahmadjon Shukurov, Xayrulla Lutfullayev va boshqalar) dan

tashqari qizlarning o'zlari ham sozandalar bilan aytadilar. "Intizor", "Uloq", "O'zbekim" kabi qizlar lapari mashhur.

Keyingi yillarda "Bahor" ansamblining "Besh go'zal", "To'yona", "O'zbekiston qizlari", "Navro'z", "Mukarramaxonim o'ynasa", "Bahor nashidasi", "Erkalab", "O'zbekiston istiqloli", "Majnuntol" kabi ommaviy va kompozitsiyali raqslari shuhrat qozondi. Ansambl raqslarini sahnaga qo'rganlar: Mukarrama Turg'unboyeva, Galiya Izmaylova, G'affor Vallomatzoda, Isoxor Oqilov, Qunduz Mirkarimova, Amina Dilboziy, Ma'mura Ergasheva va boshqalar.

Xulosa (Conclusion):

2020-yilda "Bahor" ansamblini tiklash va xoreografiya oliy maktabi negizida davlat OTM shaklida O'zbekiston davlat xoreografiya akademiyasi tashkil etish to'g'risidagi muhim hujjatga imzo chekkan edilar. Va bugungi kunda hujjatlarda belgilangan ishlar amaliyotda ortig'i bilan amalga oshirildi. Madaniyat vazirligi tizimida yangi OTM faoliyatini boshladi. Darhaqiqat, "Bahor" raqs ansamblining sahnaga qaytishi unutilmas kun bo'ldi. Ayni vaqtda ansamblda 30 nafar yosh raqqosalar ijod qilmoqda.

Umuman xulosa qilib aytganimizda, madaniyat bu - o'zligimiz. O'zbek milliy raqs san'ati madaniyat va san'atimizning yo'g'on, mustahkam ildizlaridan biridir. San'atimizni raqs maktablarisiz tasavvur qilish qiyin. Raqs - insonlar ruhiyatini davolovchi, qalb torlarini chertuvchi, musiqa hamohangligida mukammal obraz yaratuvchi bebaho san'atdir.

References:

1. Sh.Qurbonova, X.Xursandov. Surxon raqs maktabi. "Nur sehri oshyonu" MCHJ bosmaxonasi. Toshkent - 2010. – 73 b
2. J. Muydinov, A.G'ulomjonov. Musiqa san'ati orqali o'quvchilarning estetik dunyoqarashini shakllantirish. "Madaniyat va san'at tizimi sohalarining ustuvor yo'nalishlari, muammo va yechimlari" konferensiyalar to'plami. "Poligraf Super Servis" MCHJ. Farg'ona-2020. – 385 b.
3. B.Sayfullayev. "Nomoddiy madaniy meros va folklor ijrochilik san'ati" konferensiyalar to'plami. "Lesson press" nashryoti. Toshkent-2016. – 260 b.
4. M. Tojimetova. "Yangi O'zbekiston" gazetasi. № 43 (565), 2022-yil 1-mart. – 6 b.
5. Karimov. Lazgi — nomoddiy madaniy merosimiz durdonasi. "Yangi O'zbekiston" gazetasi. 2020-yil 24-oktyabr. – 6 b.
6. N. E. Abraykulova. Raqs. - T: "Turon - Iqbol ", 2018. – 156 b.6